

ите на участниците в реалната експедиция, сивите тонове и полумракът контрастираха с малките куклени сцени в ослепително бяла светлина – светлината на безкрайния, гибелен сняг и светлината на надеждата. Образът на снега се появи и в спектакъла на ДАЦКТ „Снежко“, който се играе в камерната зала на музея на театъра (режисьор Борис Константинов). Тук снега не е агресивен, напротив, той символизира чистотата, наивността и непосредствеността на детското възприятие. Актърът-разказвач (Андрей Нечаев) въвлича зрителите в миниатюрен външен свят, в който действието е сякаш във вътрешността на стара музикална кутия: дискът с мелодията служи за небе, а плоските картонени фигурки са действащите лица. Всичко това оживява и става реално с помощта на въображението – главното условие на детската игра, чиито правила забият само от водещите. Игра, която според френския романтик Шарл Нодье, е прабраз на кукления театър.

Всичките професионални проблеми, които изплуваха на фестивала и които бяха огласени на конференцията, за миг се изпариха през вечерта на закриването, след като гледахме новата постановка на Екатерина Образцова „Гран-воаяж: дракони, демони, герои“. За създаването на спектакълът режисьорът е бил вдъхновен от изключително богатите музейни колекции на театъра. Бюджетът на спектакъла е позволил направата на около 80 кукли (някои от които невероятно сложни), поканването на хореографа Иля Авербух, поръчването на музикалната партитура на Александър Журбин, построяването на басейн на сцената. Традиционните куклени театри на Япония, Индия и Виетнам – театри с многовековна традиция, в които майсторството се учи от детски години, съседстваха с магическите ритуални обреди на африканските народи, сицилианските марионетки – с бразилския карнавал... Авторите на спектакъла не са си поставяли задачата да

вникнат в същността на традиционната театрална култура или да повишат своя професионализъм. Без да се спира на подробностите творческата им фантазия немарливо е преобразувала всичко според както го разбира: съобразено със съвременните (с други думи – масовите) чувство за хумор, вкус и красота. Въпреки че за националните култури на представените страни щеше да е по-коректно куклите да бяха останали в музеза.

Големият обхват, но и известна небрежност към детайлите, характеризират монографията на Борис Годговски – доктор на изкуствознанието, заместник-директор на ДАЦКТ. Специално за фестивала излезе новата му книга – част първа от поредния монументален труд под общото название „Режисьорското изкуство в кукления театър на Русия през XX век. Исторически очерк“.

Всичко това става под егидата на верността към С. В. Образцов, но тази игра граничи с профанация. Неговите традиции се пазят не в творчеството на преките му наследници, не в дейността на ръководството на театъра, фонда или фестивала, и дори не при показването на старите му номера и спектакли. Традициите пазят професионализма на актьорите от „старата школа“, пазят ги работниците от ателиетата на театъра и музея. И тези традиции са преди всичко в отношението към работата и в общото чувство за отговорност. Символично е, че изложбата „Нашият Образцов“, подготвена от музея към двойния празник на театъра (с редки фотографии, дневници и лични вещи на С. В.), не беше спомената нито при откриването, нито при закриването на фестивала. Но създадената от него система успешно функционира и до днес. На името му продължава да се крепи най-големият куклен театър в света. Държавен. Академичен. Централен. ■

От руски **Никола Ванцов**

„В изкуството 2+2 е като минимум 5,

защото ако не е 5, не е изкуство, а обикновен живот“
 Сергей Образцов

Катя Петрова

През 2011 г. се навършиха 110 г. от рождението на Образцов и 80 г. от създаването на неговия театър. В тази връзка се проведе световен фестивал, изложба „Пространството на куклите“, майсторски класове, кръгли маси на критици и теоретици. Състоя се и международна конференция.

Конференцията, в която бях участник, продължи два дни-представени бяха 30 доклада на тема „Проблеми на творчеството и художественото възприятие в съвременния куклен театър“. От

България бяха поканени още проф. Николина Георгиева и проф. Дойчина Синигерска.

Ще се опитам да изградя обща картина от дискусиите на форума.

Промяната в театралния пейзаж е свързана с новото възприемане на реалността и опитите да се намерят нови пътища в кукления театър, които да са в хармония с нашето ново битие. Налице е опит да се изгради нов свят, нови взаимоотношения. Изкуството се опитва да ги догони, някъде успеш-

но, някъде – не. Променят се технологиите, начинът на общуване. Расте ново поколение, с нова визия за света, но куклата продължава да е съществена част от образния свят на децата, а и не само на тях. Куклите съществуват в най-различни форми в обкръжаващия ни свят. В този смисъл те са култови предмети на съвременето... Така аз разглеждам темата в контекста на промените в обществото след прехода и отражението му в кукления театър.

В някои от докладите, авто-

рите анализираха съвременния куклен театър през призмата на традициите, които е създал Образцов. Например, Марек Ваишел от Белосток, разви тезата за израстването на полския куклен театър и професионализирането му под влияние на модела на театъра на Образцов.

В условията на икономическа криза, много от творците се опитват да оцелеят създавайки комерсиални произведения. Те създават лесносмилаеми продукти с идеята да привлекат максимален брой зрители. За съжаление това води до силно занижаване на критериите. На този проблем се сприя режисьорът Борис Константинов от Санкт-Петербург: „Фразата „и така може“ е страшна в творчеството! – сподели той. – Тя е повод за компромиси и води до понижаване на художественото ниво. Само театър, който не се бои от новости, грешки и риск в творческия процес, само такъв театър е жив“.

В кукления театър може да се играе всичко. А нужно ли е? – задава горещи въпроси проф. Николай Наумов, декан в кукления факултет в Санкт-Петербург. Отговорът намира в думите на Хенрик Юрковски: „Театърът на разнородните изразни средства е дете на новата епоха. Но събирането на разнородни изразни средства не гарантира винаги успех. Важното е тяхното взаимно проникване и сътрудничество, както и онова, което те внасят в семантиката на творбата да бъде убедително“.

В куклените спектакли за деца, посланията трябва да са значими, защото те често приемат героите като модел на поведение. Децата са спонтанни, но и възискатели, защото нямат задръжките и скрупулите на възрастните, а в много от представленията се подхожда снизходително към тях. В този смисъл Виктор Шрайман (режисьор от Магнитогорск), сподели, че светът стремително се променя, а ние предъвкваме старите литературни форми и натъпкваме в детските глави баналности. „Кой ще отговори на детето това, което истински го вълнува?“ А Ливия Крофлин от Загреб

разкри безпокойството си от съвременните адаптации на приказките и неспособността на театралите правилно да отговорят на потребността на детската аудитория. „Такива приказки са прекалено актуализирани и лъжливо модернизирани. Използвайки съвременните методи на визуализация и новите технологии, ние трябва да съумеем да разкажем на детето приказка, придавайки цялото нейно богатство и дълбочина, която детето е в състояние да проследи само. То има право на кукла, право на приказка и право на приказка в кукления театър“. Според мен това беше един от най-интересните доклади на конференцията.

Виктор Шрайман се спря и на проблемите в областта на критиката. „Кукления театър не може адекватно да оцени своя творчески процес. Нужни са театрални анализатори, професионалисти, специализиращи се в областта на нашия вид изкуство. Има малка част привлечени критици. Професионализмът на хората, които ни критикуват, трябва поне да е на нивото на професионализма на правещите, театърът иска да слуша от критика конкретна, ясна, грамотна, професионална оценка за своята работа.“

Иля Епелбаум (художествен ръководител на московския театър „Сянка“) сподели мечтата си за обучението на кукленици – в което всички специалности заедно се подготвят в екип: „актьорът да е малко и режисьор, и художник, художникът да е и малко режисьор, и администратор и т. н. Такива програми има във Финландия и други страни...“

В паузите между докладите пием чай и кафе, обменяме идеи, спорим. Когато обсъждаме проблемите, когато поставяме точната диагноза, по-лесно преодоляваме препятствията.

Едно от най-перспективните предложения направи Нина Монова, председател на европейската УНИМА. Тя представи един уникален проект наречен „Road of Puppetry“. Това е интернет-сайт, който ще представлява карта на куклените театри в цяла Европа. Театри, музеи, институти, спектакли, изложби, събития, юбилеи. Проектът е подкрепен от Европейската комисия на UNIMA. Негов автор е Рут Брокхаузен, президент на UNIMA- Германия. Задачата на проекта е популяризиране на кукления театър по цял свят. Това ще даде възможност за изучаване на общирното наследство и съвременното творчество в кукления театър. Ще ни запознае с ролята на куклата в обществото, влиянието на театралните иновации и синтеза с другите изкуства.

Макет на проекта е на адрес: <http://www.eastwood-design.de/rop>

Заявки за участие в проекта може да изпращате в Комисията за европейските страни на УНИМА на адрес: n.monova@mail.ru

На този театрален форум си дадохме среща традицията и съвременното, най-доброто от европейските образци. Те показаха, че могат да съжителстват и да има хармония между тях.

В този смисъл аз виждам шанс за кукленото изкуство в съвременния хаос и съм обнадеждана за неговото бъдеще. Защото театърът се превръща все повече в многонационален. В световен мащаб се извършва естествен обмен и интеграция на култури. Ние, творците от кукления свят, пътуваме по места, които са коренно различни – ние сме номади физически и духовно. По този път се сблъскваме с най-различни реакции и отношение към нашите спектакли. Когато гледаме добър спектакъл, нашите различия се изпаряват и всички ставаме едно цяло. Изкуството свързва цялото човечество без значение на политика и идентичност. ■

Нина Монова, Катя Петрова, Ливия Крофлин, Борис Голдовски и проф. Дойчина Синигерска в Москва
Nina Monova, Katya Petrova, Livia Kroflin, Boris Goldovski and Doychina Sinigerska in Moscow

